

NL

Belliardstraat 99 — 1040 Brussel — BELGIË

Tel. +32 25469011 — Fax +32 25134893 — Internet: <http://www.eesc.europa.eu>

Europees Economisch en Sociaal Comité

ECO/343
Statistische instrumenten voor
het meten van vrijwilligers-
werk

Brussel, 10 december 2013

ADVIES

van het Europees Economisch en Sociaal Comité

over

Statistische instrumenten voor het meten van vrijwilligerswerk
(initiatiefadvies)

—————
Rapporteur: Krzysztof Pater
—————

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft op 14 februari 2013 besloten om, overeenkomstig art. 29, lid 2, van zijn reglement van orde, een initiatiefadvies op te stellen over:

Statistische instrumenten voor het meten van vrijwilligerswerk
(initiatiefadvies).

De afdeling Economische en Monetaire Unie, Economische en Sociale Samenhang, die met de voorbereidende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 14 november 2013 goedgekeurd.

Het Comité heeft tijdens zijn op 10 en 11 december 2013 gehouden 494e zitting (vergadering van 10 december) het volgende advies uitgebracht, dat met 109 stemmen vóór en 1 stem tegen, bij 5 onthoudingen, is goedgekeurd.

*

* *

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1 Gelet op het feit dat vrijwilligerswerk beschouwd moet worden als:

1.1.1 een belangrijke drijvende kracht achter inclusieve groei, die bijdraagt tot de ontwikkeling van sociaal en menselijk kapitaal, bevorderlijk is voor de solidariteit tussen de generaties en ook in economisch opzicht van niet te onderschatten belang is;

1.1.2 een cruciale factor op tal van onderdelen van het sociale beleid en een indicator van de impact van overheidsbeleid, hetgeen nauwkeurig gemeten en gemonitord dient te worden, zodat de beleidsmakers hier waardevolle kennis kunnen opdoen, en

1.1.3 een onderzoeksterrein dat op het ogenblik nog onvoldoende wordt gemeten, omdat de hierop betrekking hebbende studies weinig samenhang vertonen en te beperkt van opzet zijn en bijv. geen rekening houden met rechtstreekse hulpverlening door vrijwilligers aan mensen die geheel buiten elke organisatorische structuur vallen, noch met de economische waarde van vrijwilligerswerk,

1.2 roept het Comité de Europese Commissie op om:

1.2.1 de voorwaarden te scheppen waaronder een begin kan worden gemaakt met methodologische werkzaamheden en proefprojecten die beogen de uitgangspunten voor het onderzoek naar vrijwilligerswerk door de nationale bureaus voor statistiek uit de EU-lidstaten vast te leggen, waarbij gebruik wordt gemaakt van het door de Internationale Arbeidsorganisatie uitgegeven Manual on the Measurement of Volunteer Work en van de tot dusverre opgedane ervaringen van de landen die reeds onderzoek hebben verricht aan de hand van de in dit handboek aanbevolen oplossingen;

1.2.2 binnen enkele jaren een uniforme methodologie voor onderzoek naar vrijwilligerswerk op te stellen en deze in een hiertoe strekkende verordening voor te schrijven aan de lidstaten bij hun onderzoeksactiviteiten;

1.2.3 maatregelen te nemen om de bureaus voor de statistiek in de lidstaten aan te moedigen, onderzoek te verrichten naar vrijwilligerswerk en wel voordat de verordening wordt aangenomen;

1.2.4 onderling samenhangende informatie, afkomstig van studies naar vrijwilligerswerk die in de afzonderlijke lidstaten of op EU-niveau zijn ondernomen, te verzamelen en toegankelijk te maken;

1.2.5 wetgevende maatregelen in te voeren die bindend zijn op EU- en lidstaatniveau, waardoor de non-profitsector de mogelijkheid krijgt om overheidssubsidies te cofinancieren, waarbij de economische waarde van vrijwilligerswerk wordt geschat op basis van degelijk statistisch materiaal, geproduceerd m.b.v. statistische instrumenten die worden ontwikkeld in overeenstemming met de aanbevelingen in onderhavig advies.

1.3 Verder zou het EESC deze gelegenheid te baat willen nemen om nogmaals te hameren op de noodzaak van een gunstig klimaat en steun voor vrijwilligersactiviteiten. In het kader van het Europees Jaar van het Vrijwilligerswerk 2011 zijn er een aantal concrete aanbevelingen gedaan om hiervoor een gunstig klimaat te scheppen. Zo zou een duurzame ondersteuning van vrijwilligersactiviteiten een aanzienlijk bijdrage leveren aan het algemeen belang¹.

2. Achtergrond

2.1 Overeenkomstig de (binnen de Europese instellingen) gangbare definitie heeft "vrijwilligerswerk" betrekking op alle soorten niet verplichte formele of informele activiteiten die uit eigen vrije wil, uit vrije keuze en vanuit eigen beweegredenen worden verricht zonder dat daar een financiële beloning tegenover staat.

2.2 Overeenkomend met een dergelijke invulling van het begrip "vrijwilligerswerk", maar exacter geformuleerd is de definitie die wordt gebruikt in het door de Internationale Arbeidsorganisatie gepubliceerde Manual on the Measurement of Volunteer Work ("Handboek over het meten van vrijwilligerswerk"), dat bedoeld is als een conceptueel kader voor de evaluatie van formeel en informeel vrijwilligerswerk in verschillende culturele en juridische contexten. Overeenkomstig deze definitie is vrijwilligerswerk een "niet-gedwongen vorm van onbetaalde arbeid; het gaat hier m.a.w. om de tijd die individuen besteden aan via een organisatie of op eigen initiatief verrichte, financieel niet vergoede activiteiten welke ten goede komen aan personen die niet tot het eigen huishouden behoren"². Het gebruik van deze definitie, die de kenmerken van vrijwilligerswerk nauwkeurig omschrijft, is noodzakelijk in internationaal vergelijkend onderzoek. Aldus wordt recht gedaan aan alle belangrijke kenmerken van vrijwilligerswerk, zoals opgesomd in de definities die in de afzonderlijke landen worden gehanteerd, waardoor kan worden vastgehouden aan een uniforme afbakening van het onderzoeksterrein, los van plaatselijke omstandigheden.

2.3 De afgelopen jaren zijn er, zeker in verband met het Europees Jaar van het Vrijwilligerswerk, veel documenten gepubliceerd door de Europese Commissie, het Europees Parlement, de Raad, het EESC, het CvdR en Europese maatschappelijke organisaties waarin wordt gesteld dat vrijwilligerswerk aansluit op de fundamentele waarden van de EU, zoals burgerparticipatie en solidariteit met hulpbehoevenden. Er is op gewezen dat vrijwilligerswerk een grote invloed heeft op dat deel van de maatschappelijke welvaart dat niet in termen van bbp valt te meten, en verstrekkende gevolgen heeft voor de kwaliteit van het bestaan van individuele burgers. Vrijwilligerswerk draagt structureel bij tot de opbouw van maatschappelijk kapitaal, omdat het banden van vertrouwen smeedt en aanzet tot samenwerking en ook algemeen aanvaarde sociale normen en waarden cultiveert. Informeel vrijwilligerswerk is een belangrijke investering in menselijk kapitaal, bijv. als er sprake is van informele zorg en van onderricht aan kinderen en jongeren, terwijl formeel vrijwilligerswerk bijv. een cruciale rol speelt als het gaat om de ontwikkeling van transversale vaardigheden en de verwerving van nieuwe professionele vaardigheden. Ook de vrijwillige zorg die aan ouderen en ook dóór ouderen wordt verleend, is van het grootste belang voor de vergrijzende Europese samenlevingen. Al deze eigenschappen van vrijwilligerswerk, die verwijzen naar de bijdrage die het levert aan de bevordering van de sociale samenhang en verbetering van de werkgelegenheid, zorgen ervoor dat dit soort werk wordt gezien als een belangrijke voorwaarde voor inclusieve groei, die een van de drie pijlers is van de ontwikkelingsstrategie van de EU: "Europa 2020".

2.4 Een ander belangrijk thema dat in het bovengenoemde debat aan de orde is gesteld, waren de aanbevelingen over de noodzaak om vergelijkende gegevens over de maatschappelijke en economische betekenis van vrijwilligerswerk te verzamelen. Hierbij is verwezen naar de in het Handboek van de IAO beschreven methodologie, zijnde een geschikt model om statistisch onderzoek op dit terrein te verrichten³.

2.5 Genoemde aanbevelingen waren duidelijk het resultaat van de vaststelling dat de gegevens die t.a.v. het thema "vrijwilligerswerk" ter beschikking staan, niet toereikend zijn. Deze vaststelling gaat nog altijd op.

2.6 Er zijn enkele studies naar vrijwilligerswerk verricht in afzonderlijke lidstaten, waarin een groot aantal essentiële aspecten worden belicht (niet alleen het percentage personen dat betrokken is bij vrijwilligerswerk, of het demografische profiel van vrijwilligers, maar bijv. ook hun beweegredenen). Een belemmering om deze studies te benutten voor het maken van analyses voor de EU als geheel is het feit dat er geen consistente visie is omtrent de vraag wat hier allemaal onder moet worden verstaan, noch over de wijze waarop het begrip "vrijwilligerswerk" wordt gedefinieerd. Ook zijn er uiteenlopende praktijken op het gebied van methodologie (tijd die de studie bestrijkt, verschillende leeftijdsgrenzen die bij de populatieonderzoeken worden gehanteerd, verschillende manieren om de studies praktisch uit te voeren, mate van exactheid van de resultaten e.d.) alsmede verschillen in onderzoeksgegevens. Zoals blijkt uit een door het adviesbureau GHK in opdracht van de Europese Commissie opgesteld rapport, kunnen de verschillen vaak oplopen tot 30 à 40 procentpunten⁴.

2.7 Op het gebied van vrijwilligerswerk zijn er relatief weinig thema's waarbij we beschikken over gegevens die op regelmatige basis zijn verzameld en op internationaal niveau met elkaar kunnen worden vergeleken. Het gaat hier voornamelijk om de mate van wijdverbreidheid van het vrijwilligerswerk (in zijn uiteenlopende definities) dat via een organisatie wordt verricht (formeel vrijwilligerswerk), en om het demografische profiel van de vrijwilligers. Soms gaan deze studies vergezeld van extra vragen aan de respondenten, die bijv. betrekking hebben op de frequentie van de verrichte vrijwilligersactivi-

teiten⁵. Een aantal van deze studies beperkt zich niet tot algemene vragen over vrijwilligerswerk (hoe dit begrip dan ook wordt gedefinieerd), maar focust zich op een bepaalde hoeveelheid (tot een tiental) organisaties of activiteiten waaraan mensen hun vrije tijd hebben besteed⁶. Relatief de minste aandacht gaat uit naar het aantal uren dat wordt besteed aan vrijwilligerswerk⁷.

2.8 Het feit dat er qua resultaten grote verschillen zijn tussen de diverse studies op internationaal niveau alsmede tussen nationale en internationale studies, doet niets af aan de vaststelling dat het verschijnsel vrijwilligerswerk – zelfs als alleen formele vrijwilligersactiviteiten in aanmerking worden genomen - zeer wijdverbreid is. Naar schatting schommelt het aantal vrijwilligers ouder dan 15 jaar in de EU tussen de 92 en 150 miljoen personen, wat zou betekenen dat in de EU-lidstaten gemiddeld 22 à 36% van de volwassen burgers onbetaald vrijwilligerswerk verricht in een of andere organisatie⁸. De standpunten die de belangrijkste Europese instellingen innemen op het punt van vrijwilligerswerk, zijn gebaseerd op een naar verhouding laag uitvallende schatting van het aantal vrijwilligers, nl. niet meer dan 100 miljoen⁹.

2.9 De gegevens waarover we op dit moment beschikken, bieden geen toereikende basis voor de analyse waartoe in de documenten van de Europese Commissie, het Parlement, de Europese Raad en het EESC wordt opgeroepen. Voorlopig kan er nog geen betrouwbaar beeld worden verkregen van het economische belang van vrijwilligerswerk of de bijdrage hiervan aan het beleid van de EU. Het is onmogelijk om vast te stellen hoeveel tijd er alles bij elkaar genomen in vrijwilligerswerk wordt gestoken of hoeveel in geld uitgedrukte waarde dit representeert, zodat ook onmogelijk kan worden gezegd welke omvang het heeft in termen van universele economische indicatoren, zoals arbeidsparticipatie per land (het aantal personen dat actief bijdraagt aan de nationale economie) of bbp. De enige op dit moment ter beschikking staande gegevens, die evenwel alleen betrekking hebben op formeel vrijwilligerswerk in non-profitorganisaties en alleen geanalyseerd worden aan de hand van niet al te consistente methoden, zijn afkomstig uit het internationale, door de Johns Hopkins Universiteit gecoördineerde *Comparative Nonprofit Sector Project*. Deze gegevens hebben betrekking op het in non-profitorganisaties verrichte vrijwilligerswerk als percentage van het bbp en het arbeidspotentieel van de economisch actieve bevolking in slechts drie EU-lidstaten: de Tsjechische Republiek (0,2% van het bbp, 0,5% van de economisch actieve bevolking); Frankrijk (resp. 1,4 en 3,2%) en België (resp. 0,7% en geen gegevens beschikbaar)¹⁰.

2.10 In drie EU-lidstaten (Polen, Hongarije en Italië) zijn er inmiddels op basis van de in het IAO-Handboek geformuleerde principes door de nationale bureaus voor statistiek enquêtes gehouden over de omvang en de waarde van vrijwilligerswerk, terwijl deze in enkele andere landen op stapel staan¹¹. De gegevens over 2011 voor Polen staan inmiddels ter beschikking. Hieruit blijkt dat formeel en informeel vrijwilligerswerk tezamen genomen overeenkomt met het werk van 9,6% van degenen die actief zijn in de totale nationale economie (incl. vrijwilligerswerk), en met 2,8% van het bbp in de brede zin des woords. In Polen, waar familiebanden (in ruime zin opgevat) bijzonder hecht zijn, is vrijwilligerswerk voornamelijk informeel van karakter. Het aandeel informeel vrijwilligerswerk als percentage van het aantal personen dat actief is in de nationale economie, waartoe ook vrijwilligerswerk wordt gerekend, bedraagt 8%, terwijl de bijdrage ervan aan het bbp in de brede zin des woords 2,2% is. Voor formeel vrijwilligerswerk bedragen deze percentages resp. 1,6 en 0,6%¹².

3. Het Handboek van de IAO als een omvattende en universele aanpak van onderzoek naar vrijwilligerswerk

3.1 Zoals hierboven reeds vermeld wordt het onder verantwoordelijkheid van de IAO gepubliceerde handboek over het meten van vrijwilligerswerk in bijna alle documenten van de EU over dit onderwerp ter sprake gebracht als een geschikt model voor het verrichten van onderzoek op dit gebied. De in dit handboek aangereikte methodologische oplossingen zijn ook door de Internationale Conferentie van arbeidsstatistici aangeduid als een geschikt uitgangspunt voor onderzoek op het gebied van vrijwilligerswerk, dat zou moeten worden meegenomen in de officiële arbeidstatistieken¹³. De in het handboek aanbevolen oplossingen hebben ook op steun kunnen rekenen van stakeholders uit de derde sector en er zijn tal van ngo's die dit model promoten voor het verrichten van onderzoek naar vrijwilligerswerk¹⁴.

3.2 De methodologische aanpak zoals voorgesteld in het IAO-Handboek, is ook een antwoord op het ontbreken van gegevens over vrijwilligerswerk in de derde sector resp. het gebrek aan samenhang tussen deze gegevens, een probleem dat duidelijk aan het licht is gebracht door het Comparative Nonprofit Sector Project en achteraf is aangeduid als een ernstige belemmering voor het opstellen van nauwkeurige statistieken voor nationale rekeningen en de satellietrekening van de non-profitsector¹⁵.

3.3 De methodologische aanpak is gebaseerd op een operationele definitie van het in het handboek als "vrijwilligerswerk" aangeduide verschijnsel. Het gaat hier niet om een of meer specifieke termen die uniform worden gebruikt bij onderzoek in de landen waar enquêtes worden gehouden, maar eer-

der om een descriptieve definitie waarin vier fundamentele kenmerken worden opgesomd. Onder vrijwilligerswerk worden activiteiten verstaan die:

- a) betrekking hebben op productief werk;
- b) onbetaald zijn;
- c) niet onder dwang worden verricht, en
- d) niet bedoeld zijn voor het eigen huishouden.

Het IAO-Handboek bevat een groot aantal aanvullende toelichtingen die weinig twijfel laten omtrent een juiste interpretatie van de criteria¹⁶.

3.4 De breedte van het onderzoeksterrein, zoals in het handboek aangegeven, maakt het mogelijk om tegemoet te komen aan de informatiebehoeften van een groot aantal stakeholders. De centrale definitie van vrijwilligerswerk in het handboek impliceert een breed scala aan onderzoeksactiviteiten, die zowel betrekking hebben op formeel vrijwilligerswerk (door de IAO aangeduid als indirect vrijwilligerswerk) als op informeel vrijwilligerswerk (door de IAO aangeduid als direct vrijwilligerswerk). Verder is de aandacht niet uitsluitend gericht op één enkele sector, maar gaat het om vrijwilligerswerk in zowel de derde sector als bij overheidsinstellingen. In het handboek wordt o.a. opgeroepen om de gegevens te differentiëren naar actieterrein en institutionele sector. De gegevens die worden verzameld, dienen zowel duidelijk omschreven als gebruiksvriendelijk te zijn.

3.5 Het in het IAO-Handboek voorgestelde onderzoeksmodel gaat uit van een aantal algemene beginselen die borg staan voor de onderlinge consistentie, los van het type enquête waarop het onderzoek is gebaseerd:

- a) een zo breed mogelijke groep respondenten, zodat alle betrokken bevolkingscategorieën worden gerepresenteerd;
- b) gebruik van de in het handboek gehanteerde definitie van "vrijwilligerswerk" en de bijbehorende terminologie;
- c) inachtneming van alle vormen van vrijwilligerswerk (bijv. vrijwilligerswerk voor of via een organisatie en vrijwilligerswerk dat rechtstreeks ten goede komt aan personen buiten het eigen huishouden of aan een bepaalde gemeenschap);
- d) gebruik van de variabelen uit de aanbevolen enquêtemodule: hoeveelheid tijd die wordt besteed aan vrijwilligerswerk (feitelijk aantal uren werk); type activiteit (hiermee corresponderend beroep), en terrein waarop het vrijwilligerswerk wordt verricht (bedrijfstak, institutionele sector);
- e) de mogelijkheid om vrijwilligersactiviteiten te vertalen in de codes van een standaardclassificatie voor beroepen (ISCO) en voor economische activiteiten (NACE of de op de non-profitsector gerichte ICNPO), zulks met het oog op een aanvullende analyse van de arbeidsmarkt, incl. de toekenning van een economische waarde aan vrijwilligerswerk¹⁷.

3.6 De voorgestelde methodologie maakt het mogelijk om de onderzoeksactiviteiten primair te richten op het verzamelen van gegevens die dienen om de omvang en waarde van vrijwilligerswerk te kwantificeren in economische standaardeenheden, waardoor vergelijking met de nationale werkgelegenheidssituatie of het bbp mogelijk wordt. De verzamelde gegevens kunnen worden gebruikt om de omvang en waarde te bepalen van verschillende vormen van vrijwilligerswerk, opgesplitst naar institutionele en economische sector, het type activiteit, de regio, het niveau van verstedelijking e.d.

3.7 Aan de hand van de gegevens die worden verzameld door gebruik te maken van de vrijwilligerswerkmodule, kunnen ook allerlei analyses van sociale aard worden uitgevoerd. Het is mogelijk om analyses te maken van de wijdverbreidheid en mate van intensiteit van vrijwilligerswerk en van de vormen waarin dit gestalte krijgt (uitgevoerd voor personen of voor organisaties; in het geval van formele structuren kan het terrein waarop de activiteit wordt verricht resp. de sector worden gespecificeerd). Dankzij dit soort analyse kan rekening worden gehouden met de verschillende eigenschappen van vrijwilligers: demografische kenmerken (leeftijd, geslacht, gezinssituatie e.d.); plaats van activiteit (bijv. regio, omvang van locatie), en professionele achtergrond, opleidingsniveau en materiële status. Door de vrijwilligerswerkmodule uit te breiden met aanvullende vragen wordt het ook mogelijk om te kijken naar de beweegredenen van vrijwilligers, de overwegingen op grond waarvan wordt besloten juist geen vrijwilligerswerk te verrichten enz.

3.8 Dit vloeit voort uit de noodzaak om het aantal uren dat wordt besteed aan vrijwilligerswerk, zo nauwgezet mogelijk vast te stellen. Daarentegen is de periode van vier weken een stuk korter dan de gangbare limiet van één jaar die bij de meeste onderzoeken naar vrijwilligerswerk wordt toegepast. De kortere referentieperiode vertaalt zich in lagere cijfers voor de omvang van vrijwilligerswerk (aantal vrijwilligers) en bergt het gevaar in zich dat de resultaten die worden verkregen, een vertekend beeld opleveren door seizoensinvloeden. Aanbevolen wordt daarom om weliswaar vast te houden aan de periode van vier weken, zodat onderling kan worden vergeleken, maar om daarnaast op zoek te gaan naar methoden om seizoensinvloeden te neutraliseren en te zorgen voor een toereikende steekproefgrootte, zodat er genoeg vrijwilligers aan de enquête meedoen om verdere schattingen te kunnen maken van het aantal uren per categorie.

3.9 De in het handboek aanbevolen methode voor onderzoek naar vrijwilligerswerk is de module van een arbeidskrachtenenquête (LFS) of andere gezinsenquête. Gebruik van een LFS als platform biedt een reeks voordelen:

- (a) volledige onderlinge vergelijkbaarheid en betrouwbaarheid van gegevens die worden verkregen op basis van een omvangrijke representatieve steekproef en universele methodologie (LFS);
- (b) zo weinig mogelijk bijkomende rompslomp voor de officiële organen die statistieken verzamelen, en voor de respondenten;
- (c) mogelijkheid om gegevens over vrijwilligerswerk te verzamelen in samenhang met in het kader van een LFS verkregen gegevens over demografische, sociale en professionele achtergrond;
- (d) geringe kosten die gemaakt moeten worden om in contact te komen met respondenten;
- (e) mogelijkheid om gebruik te maken van enquêteurs die ervaring hebben met het rubriceren van de verschillende soorten werk aan de hand van de classificaties die worden gebruikt bij officiële statistieken, met name de classificatie van beroepen (ISCO);
- (f) een adequate cognitieve onderzoekscontext (vragen over onbetaald werk vormen een natuurlijke aanvulling op vragen over betaald werk).

3.10 Onderzoek naar vrijwilligerswerk op basis van een LFS-module kent ook bepaalde beperkingen en problemen, waarvoor oplossingen zullen moeten worden gevonden in overeenstemming met de plaatselijke omstandigheden of op basis van een overkoepelende aanpak:

- (a) de methode om telefonisch te enquêteren, die steeds vaker wordt toegepast in LSF-kader en in de plaats komt van het interview onder vier ogen, zorgt voor meer tijdsdruk tijdens het interview en kan daarom leiden tot een lagere participatiegraad, vooral in landen waar vrijwilligerswerk niet echt leeft onder de bevolking en geen gemeengoed is. Bij het afnemen van interviews zal dan ook tijd moeten worden uitgetrokken voor aanvullende uitleg of het geven van voorbeelden¹⁸.
- (b) voornoemd probleem kan worden opgelost door in de enquête vragen uit de module voor het meten van vrijwilligerswerk in grootschalige onderzoeken op te nemen die in rechtstreeks contact tussen de enquêteur en de respondent worden gesteld (*face-to-face method*)¹⁹.
- (c) de auteurs van het IAO-Handboek bevelen universele oplossingen aan voor een aantal van de hierboven gesignaleerde problemen t.a.v. de implementatie van de module voor onderzoek naar vrijwilligerswerk. Zo wordt - op grond van de ervaring waaruit blijkt dat informatie die wordt verkregen via een derde persoon, minder betrouwbaar is - aanbevolen om alleen personen op wie de enquête zelf betrekking heeft, te interviewen, en geen gebruik te maken van informatie over het vrijwilligerswerk van iemand welke wordt verschaft door een echtgenoot/echtgenote of ander gezinslid. In het geval van moeilijkheden bij het toepassen van complexe universele classificaties, zoals NACE, laten de auteurs de mogelijkheid open om gebruik te maken van eenvoudigere classificaties, zoals ICNPO²⁰.

3.11 Het handboek over het meten van vrijwilligerswerk is een omvattend document, waarin o.a. richtsnoeren inzake het organiseren en verrichten van onderzoek worden aangereikt en aanbevelingen worden gedaan over de wijze waarop resultaten kunnen worden uitgewerkt en gepresenteerd. Voor het bepalen van de waarde van vrijwilligerswerk beveelt het handboek aan om gebruik te maken van de methode van de volledige vervangingskosten, waarbij wordt uitgegaan van de gemiddelde waarde van het loon in de nationale economie, zoals vastgesteld voor het soort activiteit (beroepsmatig uitgeoefend), de bedrijfstak en de sector waartoe de institutionele organisatie via welke het vrijwilligerswerk wordt verricht, behoort.

3.12 Los van de overkoepelende aanpak van de voorgestelde oplossingen en de gedegen argumenten hiervoor biedt het IAO-Handboek op tal van terreinen behoorlijk veel speelruimte voor individuele landen om op grond van de omstandigheden ter plaatse eigen beslissingen te nemen. Dit betreft bijv.

aanpassing van de definitie aan de plaatselijke situatie en de mate van gedetailleerdheid bij het berekenen van de waarde van vrijwilligerswerk (andere voorbeelden worden in par. 3.10 gegeven). Wel zullen met het oog op de internationale vergelijkbaarheid van de gegevens de belangrijkste elementen uit de definities van vrijwilligerswerk moeten worden gebruikt.

3.13 De speelruimte die het handboek biedt, komt voort uit het verlangen naar brede, universele toepasbaarheid, los van de grote culturele en maatschappelijke verschillen op mondiaal niveau. Binnen de EU zijn deze verschillen relatief gering, waardoor een meer uniforme methodologie tot de mogelijkheden behoort en er dus ook beter vergelijkbare gegevens kunnen worden verkregen.

4. Wat moet er worden gedaan?

4.1 Gelet op de grote behoefte die er is aan gegevens over vrijwilligerswerk - in verband met de sleutelrol die dit soort werk speelt bij het genereren van inclusieve groei en het versterken van de sociale samenhang, het sociale en menselijke kapitaal, het informele onderwijs, de integratie op de arbeidsmarkt en de solidariteit tussen de generaties - zullen op EU-niveau de voorwaarden moeten worden geschapen voor ondersteuning van systematisch vergelijkend onderzoek naar vrijwilligerswerk in de lidstaten. Het EESC begrijpt dat alle nieuwe activiteiten die worden ondernomen door de Europese instellingen en de lidstaten, alleen succes kunnen hebben als gezorgd wordt voor voldoende financiële stabiliteit, en is dan ook bereid om alle mogelijke manieren te bestuderen waarop het onderzoek naar het meten van vrijwilligerswerk kan worden ondersteund en gefinancierd, m.i.v. het voorstel dat in par. 4.2 aan de orde komt.

4.2 In de lijn van de aanbevelingen uit EU-documenten waarin de lidstaten worden opgeroepen om onderzoek te verrichten naar vrijwilligerswerk aan de hand van het IAO-Handboek, dringt het EESC er bij de Europese Commissie op aan, de komende jaren te werken aan een gestandaardiseerde methodologie voor onderzoek naar vrijwilligerswerk en zorg te dragen voor de goedkeuring ervan via een daartoe strekkende verordening, waarin de lidstaten worden verplicht om regelmatig onderzoek te verrichten.

4.3 Voorafgaande aan de goedkeuring van de verordening zou de Europese Commissie stappen moeten ondernemen ter ondersteuning van methodologische werkzaamheden en verkennende studies die erop gericht zijn om een reeks samenhangende uitgangspunten te formuleren voor onderzoek naar vrijwilligerswerk door de centrale bureaus voor de statistiek in de lidstaten, zulks op basis van de belangrijkste beginselen uit het IAO-Handboek en de ervaringen van de landen die reeds onderzoek hebben verricht aan de hand van de hierin beschreven oplossingen.

4.4 Gezien de grote behoefte aan gegevens over de wijdverbreidheid van formeel en informeel vrijwilligerswerk en de impact ervan op het algehele welzijnsniveau en op een aantal specifieke terreinen van het openbare leven in afzonderlijke landen en de EU als geheel, zouden de juiste voorwaarden moeten worden geschapen op basis waarvan de Europese Commissie adequaat geharmoniseerde gegevens uit studies in de lidstaten en op EU-niveau kan verzamelen en toegankelijk kan maken. Eén van de mogelijkheden om onderzoek te verrichten naar de effecten van vrijwilligerswerk zou bijv. de Enquête Volwassenenonderwijs kunnen zijn, waarmee gegevens over de invloed van vrijwilligerswerk op de verwerving van vaardigheden die van pas komen om een gewenste baan te krijgen, zouden kunnen worden verzameld en geanalyseerd.

4.5 De economische waarde van vrijwilligerswerk moet onder ogen worden gezien en worden erkend door de autoriteiten. De Europese Commissie en de lidstaten moeten regels opstellen die het mogelijk maken om de economische waarde van vrijwilligerswerk aan te merken als een van de manieren om door de overheid gesubsidieerde projecten te cofinancieren. De ervaringen en gegevens die het resultaat zijn van onderzoek naar de economische waarde van vrijwilligerswerk aan de hand van een in de hele Europese Unie uniform toegepaste methodologie, zouden van groot nut zijn als er praktische oplossingen uitgewerkt moeten worden.

Brussel, 10 december 2013

De voorzitter
van het

Europees Economisch en Sociaal Comité

Henri Malosse

---

¹ [PB C 181, 21.6.2012, blz. 150.](#)

² Manual on the Measurement of Volunteer Work ("Handboek over het meten van vrijwilligerswerk"), Internationale Arbeidsorganisatie, Genève, 2011.

³ (1) Mededeling van de Europese Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's "Mededeling over EU-beleid en vrijwilligerswerk: erkenning en bevordering van grensoverschrijdend vrijwilligerswerk in de EU" (COM(2011) 568 final); (2) Conclusies van de Raad over "De rol van vrijwilligerswerk in het sociale beleid", Raad van de Europese Unie, 2011; (3) advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de "Mededeling over EU-beleid en vrijwilligerswerk: erkenning en bevordering van grensoverschrijdend vrijwilligerswerk in de EU".

⁴ GHK-verslag *Volunteering in the European Union*, GHK, 2010.

⁵ Zo worden in het kader van de European Social Survey (ESS 2002–2010) om de twee jaar gegevens verzameld over de deelname aan activiteiten van politieke partijen of andere organisaties, waarbij de wens voorop staat om iets nuttigs te doen voor de maatschappij of juist een ongewenste ontwikkeling tegen te gaan. In de ESS van 2006 en 2012 werd ook nog gevraagd hoe vaak men gedurende het afgelopen jaar had deelgenomen aan activiteiten voor een maatschappelijke of liefdadigheidsorganisatie.

⁶ European Values Survey (EVS) en enkele Eurobarometer-enquêtes, gecoördineerd door DG Communicatie (Eurobarometer 66.3/2006, 73.4/2010, 75.2/2011).

⁷ European Quality of Life Survey (EQLS 2003, 2007), Eurobarometer 60.3 (2003/2004). De meest gedetailleerde gegevens over de tijd die wordt gestoken in onbetaald werk binnen een organisatie, in informele hulpverlening aan andere huishoudens of in deelname aan bijeenkomsten van organisaties, groepen of gemeenschappen, waarbij ook aandacht is voor seizoenschommelingen in de loop van het jaar, zijn verzameld in het kader van de Time Use Survey.

⁸ Deze schattingen stammen uit het GHK-rapport *Volunteering in the European Union*, 2010.

⁹ Het aantal van 100 miljoen vrijwilligers wordt genoemd in het door de parlementaire commissie "Regionale Ontwikkeling" opgestelde verslag over de *Rol van vrijwilligerswerk als bijdrage aan de economische en sociale cohesie*, (2008) (2007/2149 (INI) document A6-0070/2008.

¹⁰ Deze gegevens zijn afkomstig van onderzoeken door non-profitorganisaties. Op basis hiervan is een schatting gemaakt van de hoeveelheid uren die in de non-profitsector wordt besteed aan vrijwilligerswerk, omgerekend naar een equivalent aan voltijdsbanen, zodat een en ander daarna kan worden vergeleken met het aantal personen dat in het betrokken land actief is op de arbeidsmarkt. Vervolgens is de waarde van vrijwilligerswerk bepaald door de hoeveelheid arbeidsplaatssequivalenten te vermenigvuldigen met het gemiddelde loon dat wordt verdiend in de non-profitsector. Deze methode kan ertoe leiden dat de schattingen van de omvang en waarde van vrijwilligerswerk lager uitvallen dan het geval is bij de in het handboek beschreven methode, omdat organisaties over het algemeen niet officieel bijhouden hoeveel tijd er aan vrijwilligerswerk wordt besteed, en de neiging hebben om geen rekening te houden met het werk van personen die dit op gelegenhedenbasis doen. Bovendien hebben de verkregen gegevens alleen betrekking op de non-profitsector, terwijl de methodologie van de IAO het mogelijk maakt om elke vorm van formeel vrijwilligerswerk voor alle institutionele sectoren te meten. De in deze paragraaf gepresenteerde gegevens zijn te vinden in de volgende publicatie: Salamon, L. M., Sokolowski, S. W., Haddock, M. A., Tice, H.S., *The State of Global Civil Society and Volunteering*. Latest findings from the implementation of the UN Nonprofit Handbook, Center for Civil Society Studies - Johns Hopkins University, 2013.

¹¹ Het centraal bureau voor de statistiek in Portugal heeft inmiddels een verkennend onderzoek uitgevoerd op basis van het model van de in het IAO-Handboek aanbevolen arbeidskrachtenenquête. Ook de bureaus in Ierland en Spanje hebben laten weten, bereid te zijn dergelijke studies te ondernemen.

¹² Nałęcz, S., en Goś-Wójcicka, K. (red.): Vrijwilligerswerk via organisaties en andere vormen van onbetaald werk buiten het eigen huishouden in 2011, Pools Bureau voor de Statistiek, Warschau, 2012.

¹³ Op grond van de op 11 oktober 2013 door de 19e Conferentie van arbeidsstatistici aangenomen resolutie valt vrijwilligerswerk onder de statistische definitie van werk en zal dan ook onderwerp van regelmatige statistische waarneming dienen te zijn.

¹⁴ Bijv. EYV 2011 Alliance, European Volunteer Centre (CEV), Johns Hopkins Center for Civil Society Studies (CCSS) en Associazione Promozione e Solidarietà (SPES).

¹⁵ Handbook on non-profit institutions in the System of National Accounts, United Nations Statistics Division, New York, 2003.

¹⁶ Er bestaan officiële vertalingen van het Handboek in het Frans, Spaans, Italiaans en Montenegrijns, die kunnen worden gedownload via www.ilo.org en www.evmp.eu.

¹⁷ Ingekorte en bewerkte versie van de bepalingen uit het *Manual on the Measurement of Volunteer Work* (blz. 10). ISCO = International Standard Classification of Occupations; NACE = Statistical Classification of Economic Activities in the EU; ICNPO = International Classification of Nonprofit Organizations.

¹⁸ Nałęcz, S., *Sharing the Experience of Volunteer Work Measurement. Lessons from pioneer implementation of the ILO methodology by the Central Statistical Office of Poland*, <http://evmp.eu/wp-content/uploads/Lessons-Podgorica-GUSISP.pdf>.

¹⁹ Cappadozzi, T., *Sharing the Italian experience on the project of measurement of unpaid volunteer work*. http://evmp.eu/wp-content/uploads/Cappadozzi_Presentation_EVMP-Conference_Madrid_3.28.2012.pdf.

²⁰ In alle drie de landen die tot dusverre vrijwilligerswerk hebben gemeten in overeenstemming met het IAO-Handboek, is gebruik gemaakt van vereenvoudigde classificaties.

--

ECO/343 - CES1979-2013_00_00_TRA_AC en/MT/JVK/ke

ECO/343 - CES1979-2013_00_00_TRA_AC en/MT/JVK/ke